

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravnništvo
»Zarja«
v Ljubljani,
Dalmatinova ulica števil. 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Vseučeljski knjižnici

Dolžni odtis.

Ljubljani.

Reklamacije so po...

Oglasi po dogovoru.

Proletarci vseh dežel,
združite se!

V Ljubljani, v soboto 14. oktobra 1922.

Ne demagogija, resno
delo vodi k zmagi!

Pozdrav mariborski konferenci.

Zavednega socialističnega proletarca navdušuje Vaš odločen korak. Tega se zavedajte, sodrugi in sodružice, ko boste jutri zborovali v mariborski mestni hiši, da se posvetujete in sklepate, kako dvignemo vsi skupaj proletarijat v Sloveniji kakor tudi v vsej državi iz sedanjega letargije. Razkol za razkolom, prepir za preprom so sejali delavski sovražniki v vrstah proletarijata in še celo v vrstah organizacij se nahajajo ljudje, ki zanašajo v razredni boj nizkotne metode medsebojnega osebnega boja. Naloga, ki ste si jo nadeli s sklicanjem konference, je lepa: dvignimo pokret idejno, okrepiamo in utrdimo organizacije v močno enotno delavsko fronto, ker imamo vsi le enega sovražnika, ta je kapitalistični razred, kapitalizem!

Oficijska stranka Vas zaključuje, izključuje tudi nas, ker se boji, ne stranka, ampak voditelji, ki so v tretji leta pokazali svojo nezmožnost glede idejnega kakor tudi organizatoričnega delovanja. Ti ljudje so nesreča za pokret, ker nimajo socialistične zavesti, ne spoznanja. Kaj je delavstvo vse izgubilo v minulemu letu, toda vodstvo stranke ni napravilo v obrambo delavskih pravic niti enega koraka, niti enega resnega članka ni objavilo v svojem glasilu o pravem času! Zaradi tega je po-

trebno, da se delavstvo začne samo brigati aktivno za politiko, pusti pa v nemar opravljane in obrekovane metode tistim, ki vidijo idejo stranke v tem, ne pa v socializmu.

Mi čutimo to zlo, ki je zašlo v proletarske vrste, zato se udeležimo Vaše konference kot gostje z željo, da se Vaša akcija raztegne na vso Slovenijo, ki je imela, dokler niso prišli razdiralci v naše vrste, močne in kompaktne politične in strokovne organizacije.

Z jutrišnjo konferenco napravite v oslabljenem socialističnem pokretu zgodovinsko važen korak; Vašemu zgledu bom sledili tudi mi. Neobhodno potrebno se pa nam zdi, da se čimprej skliče za vso Slovenijo širša konferenca, ki naj nadaljuje Vaše započeto delo. Treba je pojasniti zlo sedanjih metod, treba je zopet vcepiti proletarijatu medsebojno zaupanje, ki ga sedaj nima.

V tem zmislu, sodrugi in sodružice na mariborski konferenci, Vas najiskrenejše pozdravljamo, pričakujemo, da storite resne sklepe, jih izvajate ter tudi obljubite solidarnost in pomoč ostalemu razrednozavednemu proletarijatu v Sloveniji.

Idejni je naš boj, organizacija naš bistveni pomoček!

Na delo za načela in dvig našega pokreta!

je tudi zmagala zunanja sloga v demokratski stranki. Davidovič in Pribečević sta celo oba izjavila, da osebno drug drugega spoštujeta in si med seboj zaupata.

Iz teh zaključkov kongresa demokratov posnemamo le to lepo čednost, da so demokrati pravi spor med obema ministroma eskamotirali raz zbor; zakaj, kdor je čital izjave Pribečevićeve pred tem kongresom, je pač uvidel, da zija med obema velikim neprestopen prepad. Zbor demokratov se je zaenkrat dal ujeti na vidovdanske ustavo in enotnost naroda, čeprav ima to z režimom le deloma zvezo.

Na kongresu sta bili predloženi dve resoluciji, ki sta bili bistveno redigirani in predloženi v eni s temle besedilom („po „Jutru““):

1. Poslanski klub in glavni odbor demokratske stranke sta na svojih sejah dne 10. in 11. oktobra t. l. vzele v pretres vprašanje razmer na Hrvaškem, ki je bilo glavni predmet razprave, ter se je ugotovilo sledeče: Poslanski klub in glavni odbor izjavljata, da je bila ureditev razmer na Hrvaškem vedno najiskrenejša in najtoplejša želja in briga demokratske stranke, in sicer kot ena od najresnejših potreb naše države. Za delo v tej smeri sta poslanski klub in glavni odbor določila tole direktivo: Demokratska stranka je kakor dosedaj pripravljena, da sodeluje pri vsaki akciji v tem smislu in da ni naperjena proti državi in narodnemu

edinstvu, niti proti programu stranke in posebno ne proti jugoslovanski ideologiji tega programa. Razen tega poslanski klub in glavni odbor — enako kakor na kongresu stranke v prošlem letu — izjavljata, da mora biti notranja politika demokratske stranke usmerjena na to, da se vidovdanska ustava izvede do konca ter se izjavlja proti vsakemu poskusu, da se revidira in izpremeni prej, kakor bi se s potrebnimi zakoni uveljavila in bi se v dejanju mogla videti vrednost njenih odredb. V tem cilju more demokratska stranka kooperirati z vsako stranko, ki bo v tem pogledu zavzela isto stališče.

2. Poslanski klub in glavni odbor konstatirata, da je soglasna volja vse stranke, da se obdrži popolno edinstvo stranke, ker zahteva to državni interes.

Davidovičeva skupina je protestirala proti potvoritvi resolucije.

Zbor demokratov je končan. Enotnost na zunaj ohranjena, sedaj pa dobiva besedo Pašič in Protič, od katerih je odvisno, če še nadalje zaupata demokratski slogi ali ne. Zdi se nam, da bo to bratstvo prineslo v najkrajšem času bolj značilne dogodke kakor pa je bil dekorativni demokratski kongres, zakaj o tem, da je na kongresu vladala enotnost in sloga, naj demokrati molče. Zbor je sklepal o resoluciji, o sporu, o diferencah pa ne, zato difference ostajajo dalje.

Boj med Davidovičem in Pribečevićem.

Zbor demokratov v Belgradu je gotovo važen in zanimiv dogodek, ker gre za to, ali zmaga sedanjí Pribečevićeve režim ali pa zmernejši Davidovičev, z drugimi besedami: ali ostane druga najmočnejša stranka, ki obstoja sicer iz povsem različnih mentalitet, v državi še enotna ali ne. Spori v stranki trajajo že nad pol leta, ki so jih doslej demokrati skrbno prikrivali, ali prišel je zagrebški kongres, ki je, če že ne drugega, spravi vsaj vprašanje demokratskega spora na dnevni red. Zagrebški kongres je nastopil proti režimu, kar je indirektno vplivalo na vodilne osebe demokratske stranke, zlasti na Pribečevića kot ministra notranjih zadev. Udeležba na kongresu je bila zlasti iz južne Srbije slaba. Iz Slovenije so bili na kongresu dr. Žerjav,

dr. Kukovec, dr. Kramer in Josip Turk. Na prvi seji je podal Ljuba Davidovič demisijski kot predsednik demokratske stranke.

Zbor je razpravljajal o taktiki. Stavljeno je bil že prvi dan predlog, da se izreče Davidoviču nezaupnica, ki pa ni prišel na glasovanje. Davidovič je opravičeval udeležbo na zagrebškem kongresu, ker smatra, da je zblizanje s Hrvati potrebno. In večina zborovalcev je njegova izvajanja odobraval. Iz razprav je bilo razvideti, da so gospodje jako malo poučeni o dejanskem položaju.

Drugi dan so razpravljali o notranji politični situaciji. Jedro vse zagonetke tiči šele v tej zadevi. Debatata je potekala vobče še precej mirno, tikala se je pa izključno ustave in njene revizije. V tem znamenju

Vladna kriza.

Vladne stranke so v silnih skrbeh, kako zlepijo razpokane čutare državotvornih strank. Radikalci pa, sami v skrbeh, so molče čakali, kaj sklenejo kričavi demokrati na svoji klubovi konferenci, ki se je vršila zadnje dni v Belgradu. Demokrati z velikanskim pompom bobnajo že več tednov v svet, da do razkola v demokratski stranki ne sme in ne more priti, ker se boje, da bi potem radikalci ne reflektirali več na njih sodelovanje v vladi. Demokrati se zato tako krčevito oklepajo svoje rešilne ladjice, pisane in šepave sloge. Zavedajo se, da so osovraženi zlasti zaradi Pribečevićeve pri vseh strankah in da je prav lahko mogoče, čeprav ostanejo še enotna stranka, da jim

radikalci neusmiljeno pokažejo hrbet. Očividno pa je, da na demisijsko vlado ne mislijo ne radikalci in ne demokrati. Če bo Pašič podal demisijsko, jo bo podal iz zgolj osebnih ozirov na posamezne demokratske ministre, ki jih radikalci ne marajo več v svoji sredi. Za tako izpremembo v vladi radikalci že dolgo iščejo tehtnega vzroka. In ta vzrok, splošna opozicija proti Pribečeviću, je dobrodošel, zlasti tudi, ker se zaradi Pribečevićeve buniijo tudi muslimani in zemljoradniki.

Sklep demokratskega kluba, da mora stranka ostati enotna, da se mora z ozirom na položaj stranke podvreči manjšina večini, je pač za demokrate obvezen, če poznajo dis-

LISTEK.

F. E.:

Dalje.

Zgodovina socializma v Srbiji.

Ta razvoj je vzbudil tako med obrtniki, kakor tudi med delavci živahno zanimanje za organizacijo. Osnovale se je (l. 1887.) Obrtniška Zveza (Zanatliško Udruženje), kateri se je pridružilo tudi mnogo delavcev in ustanovil list „Srpski Zanatlija“, v katerem so se pogosto čuli glasovi nekakega malomeščanskega socializma, kot spomin na Markovićevo in Cenićevo setev, a vspešno se temi tudi glasovi pravega proletarsekega socializma ter prevodi iz K. Kautskega, Marxa in drugih.

V „Obrtniški zvezi“ so bili delavci spočetka v manjšini, zato so pa znali s svojo agilnostjo vtisniti zvezi mnogo svojega pečata. Že l. 1889. jim je pa uspelo dobiti v svoje roke odbor in tedaj so skušali oživeti Markovičev in Ceničev socialistični pokret ter polagoma na to (l. 1892.) preosnovati zvezo v politistično stranko. To se jim za enkrat sicer še ni posrečilo, pač so pa prekrstili društvo v „Obrtniško-delavsko zvezo“ z glasilom „Obrtniška zveza“, okrog katerega so se zbrali vsi tedanji socialisti; zlasti pridno je pa sodeloval pri njem Živojin Balugdič (sedanji naš poslanik v Atenah), navdušen socialist od svojih deških let dalje, ki je najizraziteje zastopal moderni prole-

tarski socializem in čisti marksistični pravec. Njega je zveza l. 1893. tudi delegirala na internacionalni socialistični kongres v Cürichu.

Kakor so se pa odnošali med delavci in mojstri vedno bolj poostrovali v delavnicah, tako so se pojavljali nasprotujoči si razredni interesi tudi v zvezi sami. Izprva so nastopala ta nesoglasja še bolj prikrita, a polagoma so se pa razvila v nepremostljiv razdor, v katerem je postalo vsako nadaljnje sodelovanje v isti organizaciji nemogoče. „Zanatlijski Savez“ so prekrstili (l. 1895.) v „Socialnega Demokrata“, ki je izhajal dve leti, nato (l. 1897.) so si pa ustanovili „Radniške Novine“. S tem je bil razkol dovršen in nasproti sta si stala dva organizirana razreda: delavstvo in podjetniki, med katerimi je moglo vladati le eno razmerje, namreč bojno.

Še pred razkolom in oblikovanjem samostojne delavske organizacije so pa poskušali z ustanovitvijo stranke še dvakrat, namerč l. 1893. in l. 1894., a vselej brezuspešno, kajti njihovo število je bilo vendarle še premalo in njihov materialne sile prešibke, le l. majnik so proslavili prvič že l. 1896.. Podjetniki so se medtem razšli po različnih meščanskih strankah. Kakor v Belgradu, tako so nastajale v tej dobi delavske organizacije tudi po notranjosti Srbije in samo od l. 1888.—1893. se jih je osnovalo okoli 20, največ v obliki bol-

niških podpornih društev, izmed katerih obstajajo mnoge še danes.

Kakor že rečeno, ni imelo vse to gibanje po Ceničevi smrti nobenega izrazitega voditelja in pravega središča, ki bi mu dajalo smer in initivno. Vendar je pa živelo in delovalo v tej dobi več mlajših inteligentov, ki so s svojim peresom in svojo besedo odlično sodelovali pri opisanem delavskem gibanju ter vzdrževali živo vez med njim in razvojem socialističnega nauka ter gibanja na severu in zapadu. Eden najzanimivejših pojavov tega izobraženstva je bil — Vasa Pelagić.

V. Pelagić je bil rojen l. 1838. v Žabaru v Bosni. Po dokončanih bogoslovskih naukih je postal kmalu arhimandrit i rektor semenišča v Banja Luki, kjer je vzgajal duhovniški naraščaj v demokratskem, nacionalnem in svobodoumnem duhu. Ta delokrog mu je pa postal kmalu preozek, zato je zbral okrog sebe tudi ostalo ljudstvo, ter ga v cerkvi in izven cerkve navduševal za politično, nacionalno in socialno osvobojenje. To je seveda začelo kmalu vzbujati pozornost gospodujočih begov in ag, dokler ga ne zapro, obtožijo hujskanj raje in pošljejo v železju okovanega v Carigrad. Tam so ga obsodili na 101 leto ječe in poslali v Malo Azijo, odkoder je pa pobegnil kmalu v Rusijo. Prišedši tja ni niti mislil na odmor in na uživanje slave, ki je spremljala njegovo ime že preko

ciplino, za radikalce in druge stranke pa ne.

Radikalci bodo šele po demokratski konferenci in po posvetovanjih drugih strank sklicali svojo konferenco ter tam pretehtali položaj in sklepali tako, kakor bo njim prav, ker

so še močni, najmočnejša stranka, dokler v drugih strankah na vseh plateh poka ali pa se ne stvori kakršnakoli protiradikalna koalicija.

Ta položaj se bo bistveno izpremenil, če pridejo blokaši z Radičevci v narodno skupščino.

„Furmani.“

V petek dne 6. oktobra dopoldne se je vršilo manifestacijsko zborovanje v veliki dvorani hotela „Uniona“, ki ga je priredila „Zveza industrijcev na slovenskem ozemlju SHS.“ na katerem so nam razni govorniki predložili naravnost obupno stanje naših železnic. Zaradi pomanjkanja prostora v našem listu ne objavljamo dolge resolucije, ki jo je shod soglasno odobril. Resolucija je itak bila natisnjena v vseh dnevnikih.

Na shodu so bili zastopani domala vsi sloji, zlasti pa industriji, trgovci, zastopniki železniških uprav in tudi železničarske organizacije.

Poročevalec inž. Šuklje je pojasnjeval nevzdržne razmere, ki vladajo danes na naših železnicah, posebno še na državni železnici. Navedel je med drugim neverjetne stvari, ki pa so žal resnične. Na postajah državnih železnic stoji 1882 pokvarjenih vagonov, 550 natovorjenih vagonov, 200 novih reparacijskih vagonov, in več sto praznih. Na postajah južne železnice stoji 2175 naloženih vagonov, od teh samo v Mariboru 1002; med njimi se nahajajo vagoni, ki stoje naloženi že od maja meseca na stranskih tirih. Pri carinarni v Ljubljani in Zagrebu stoji 900 natovorjenih vagonov. Več sto vagonov pa služi za stanovanja železničarjem. Že več mesecev ne prevzame državna železnica Zagreb in Sisek nobenih transportov iz Slovenije. Tudi v Dravljah stanujejo železničarji v 35 vagonih itd.

Iz Berlina do Jesenic rabi natovorjen vagon tri dni, z Jesenic v Zagreb pa tri mesece! Zadnje dni pa je na naših železnicah zmešano tako, da se bo moral promet sploh ustaviti! In kaj nam je ukreniti? V Ljubljani bomo morali podkovsko šolo povečati in odpreti podeželske kovačnice, pa bodo peli kakor nekdanje po državni cesti „furmani“: „Le furajte, le furajte vi mladi furmani, Francelj pa na pošti čaka svoje ljubce pisemce.“

Reka, ki meče korupcijske valove tudi po železnicah, se mora regulirati! Na državnih železnicah, kakor je bilo dokazano na zborovanju v Unionski dvorani, se domači promet sploh ni upošteval, temveč se je vzdrževal promet samo v tujino ali iz tujine, to se pravi: veleveržniki so dobivali vagone in za veleveržnike so vozili tudi vlaki, za domače industrijce in trgovce pa ni bilo vagonov in ne vlakov.

Južna železnica mora zaradi malomarnega in počasnega uradovanja dnevno plačati stotisoče kron stojnine, seveda plača to naposled potem trgovec in naposled konsument, od tod toraj velik del draginje. Od meseca junija do sedaj je bila proga državne železnice, ki veže Hrvaško in Slavonijo, samo tri dni odprta; torej žito v Slovenijo se je moglo od junija do sedaj iz Banata uvažati samo tri dni.

Veliko in ostro so govorniki na zborovanju kritizirali zagrebško direkcijo, češ, da so na odgovornih mestih popolnoma nesposobni ljudje! Mi to radi verujemo; vendar smo pa mnenja, da riba smrdi vedno pri glavi! To je razvidno iz tega, ker direkciji druga drugi nagajata. Kako bi bilo toraj kaj takega mogoče, če bi bil en gospodar nad vsemi železnicami v državi?

Nekaj nas je pa na tem zborovanju razveselilo, to je, da so tudi gospodje kapitalisti, ki so bili na zborovanju, uvideli, da ima železničarsko osobje prenizke plače, in da s temi plačami absolutno ne more več izhajati ter so sodruga Krekiča predlog soglasno vzeli na znanje, v katerem se zahteva izenačenje mezdnih prejemkov z onimi privatnih uslužbencev in delavcev. Da, da, gospodje v Belgradu, če bodo hoteli voziti, bodo morali mazati; gospodje pa pri železniških uslužbencih že dolgo niso nič pomazali, zato ne tečejo lokomotive in ne vagoni.

Čas prihaja, ko bo treba misliti na jugoslovanski narod, ne samo na jugoslovanske verižnike! Če pa tega ne, naj se pa ceste popravijo, pa bomo — furali.

Iz jeseniške kotline.

Cenjeni sodrug urednik! Ko sem zadnjič z Vami govoril, ste me povabili, da naj v Vašem listu kaj poročam iz naše lepe Gorenjske. Pa kaj Vam naj pišem?

V delavskem pokretu je pri nas povprečno tako kakor drugod. Rana, ki mori delavstvo glede na slogu in bratstvo, ni še zaceljena. Kadar-

koli se začne malo sušiti, celiti, pa se dobi demagog, ki jo zopet osveži. Upam pa, da je ta rana ozdravljiva! Za rano, ki boleha za njo delavska sloga in bratstvo, je najboljši recept — mizerija, ki je imamo tu dovolj, in pa pouk o socializmu, ki ga pa nam vedno primanjkuje. Toliko tedaj o delavskem pokretu z Jesenic!

vse Evrope, temveč se napoti takoj na južno Ogrsko, kjer so vladale tedaj še izrazito fevdalne razmere. Tu začne takoj z živahno agitacijo med delavci in kmeti, a oblasti ga kmalu primejo in obtožijo za zločin, ki se je kaznoval s smrtjo na vešalji. Tem je ušel na ta način, da je skočil med prevozom iz vlaka ter se pretolkel preko Donave v Srbijo.

V Srbiji je sprejel slavnega mučenika tudi vladajoči režim odprtih rok ter mu ponudil celo škofovsko stolico, a Pelagić jo odločno odkloni, obratno, o priliki neke procesije, ki jo je vodil sam metropolit Srbije, se postavi Pelagić pred procesijo, jo vstavi ter začne narodu navdušeno govoriti o „popovskemu poneurnjevanju ljudstva“. Ljudstvo se res razide ter pusti metropolita s svečniki vred na ceditlu, a Pelagić izženejo kmalu nato iz Srbije. Na poziv črnogorskega kneza je odšel na Cetinje, kjer je prevzel službo tamošnjega učnega ministra, kateri se je posvetil iz ljubezni do ljudske izobrazbe z vso vnamo. Nekoč pa pokliče knez Nikola na dvor vse črnogorske dostojanstvenike, da se dogovori z njimi glede prestolonasledstva. Tedaj se zavzame Pelagić z vso silo za republiko, a Nikola mu odvrne: „Glej, da te čez 24 ur moje oko ne vidi več na Cetinju“.

Kmalu nato je izbruhnila v Bosni nevesinjska ustaja, kateri se je nemudoma pridružil tudi Pelagić. Odšel je tja, organiziral in navduševal

ljudstvo, proti turškim zatiralcem, a Milan je znal vse ugledne voditelje upora (med njimi tudi pokojnega kralja Petra I.) izriniti iz ustaškega gibanja in s tem ubiti tudi gibanje samo. Pelagić pa vsa razočaranja in preganjanja niso uklonila. Sledel je svojo meniško haljo ter se posvetil popolnoma nekemu utopičnemu socializmu, ki ga je deloma pobral iz zapadnih socialističnih teoretikov, deloma pa izkonstruiral sam. Pisal, zalagal in razširjal je socialistične in revolucionarne knjige ter z govori budil ljudstvo. Jasno je, da so mu bile zato oblasti neprestano za petami. L. 1882. je bil zaradi svojih knjig „Borba za oslobodjenje“ in „Put unakrst oko sveta“ ponovno izgnan v Rumunijo, kjer je izdal svoje čase zelo priljubljeno knjižico „Šta nas košta Bog i gospodar“. Šele po petih letih so mu dovolili zopet povratek v Srbijo, kjer je izdal kmalu nato celo vrsto knjig (med temi tudi „Socializem“), a že l. 1890. je bil izgnan zopet v Rumunijo, od koder mu je bilo kot „borec za ljudske pravice“ šele na narodno peticijo in zahtevo skupščine dovoljen zopet povratek. Ker mu vladajoči srbski despotizem ni mogel drugače do živga, so ga leto dni po povratku iz Rumunije proglasili za nenormalnega ter čilega in zdravega vtaknili v blaznico. Od tu so ga rešile šele narodne mase o priliki velikih demonstracij dne 1. aprila l. 1893. Čez leto dni nato je bil zaradi tiskovnega pregreška zopet obsojen na večletno ječo, l. 1897.

Drugo, kar bi Vam še poročal, je to, da so naši plavži nekoliko oživelji; sedaj namreč gorite dve peči. Naročil bi imeli tudi dovelj, nismo pa zmožni kljubovati zunanji konkurenci, četudi je delavstvo drugod bolje plačano kakor pri nas; to pa zaradi tega ne, ker naša carinarna na Jesenicah prečudno posluje! No, mislim, da tudi pri Vas v Ljubljani ne boljše, vsaj kakor čitam v časopisju?

Podati Vam hočem nekaj cvetic iz gredice jeseniške carinarne. Sedaj dobivamo staro železo iz Francije; večkrat pride kar po deset vagonov naenkrat. Železo je demobilizacijski material, med katerim se nahaja tudi kako kolo ali tračnice, kar gre seveda vse v peč in se pretopi. Naši „kunštni“ carinarji na Jesenicah prebrskajo vse to staro železje in ako najdejo med njim staro kolo, ali star kos kakega stroja ali pa tračnice, ki so večinoma od vojnihih prog, jih hočejo seveda visoko ocariniti, in čimbolj se jim pripoveduje, da se vse pretopi, manj jim dopoveš. No, konec vseh koncev jo pa le pogruntajo, to je, nadzorujejo, če gre res vse to železo v peč. Ker pa to ni vedno mogoče, to je, če delamo kako drugo „šaržo“, zaostaja potem železo in ob takih prilikah je joj! Naenkrat smo tihotapci!

Najmarkatnejše pa je to-le: Zadnjič smo dobili vagon šamotne opeke iz Češkega, ki je seveda carine prosta. Vagon pride na Jesenice, in železniški premikač navrne vagon, nič hudega sluteč, na tovarniški tir, in delavci pridejo, tudi nič hudega sluteči, pa razlože vagon. Ko za to grešno dejanje izve jeseniška carinarna, se je pričela takoj „krvava rihta“. Carinarna je namreč jeseniške plavže kaznovala za 34 milijonov kron! Seveda letajo fabriški gosposdije od Poncija do Pilata v Ljubljano in Belgrad, če bi bilo vendarle mogoče višjim gospodom dokazati, da je šamotna opeka carine prosta ter obenem pojasniti, kakšne kozle strelja jeseniška carinarna! Mogoče, da se jim to posreči, ker 34 milijonov kazni plačati, to vendar tudi za Kranjsko industrijsko družbo ni „hec“.

Vse te šikane veljajo ogromnega denarja, ki ga tovarna mora razdeliti na izdelke in je zaraditega konkurenčno nezmožna.

Lahko bi Vam še mnogo takih rožic o naši upravi nametal. Računam pa z Vašim skromnim prostorom v „Zarji“. List „Zarja“ pa naj dalje piše poučno v tem tonu kakor je pisala do sedaj! — Pozdrav! Vaš K. B.

Naše državno gospodarstvo je izborno.

Na protestnem zboru industrijcev v Ljubljani je poročevalec ožigosal prometne razmere v naši državi. S številkami je dokazoval, da promet zastaja v prvi vrsti zaradi slabe uprave. Vrhutega pa je posledica slabe uprave še ogromna škoda pri zaslužku. Po postajah stoji polno vagonov, polnih in praznih in nihče ne ve, kje so, in tam kjer so, pa se nihče ne briga zanje. Uprava državnih železnic je najela 1000 tujih vagonov, za katere mora plačati vsak dan 100.000 K, to je na leto nad 40 milijonov kron. Vagoni in lokomotive pa stoje po postajah, po carinarnicah ali pa prazni in pokvarjeni po postajah. Blago, celo žito, manufakturo nakladajo v odprte vagone in jih tako prevažajo ter puščajo stati na postajah. To je še posebna škoda, ki jo utrpi narodno imetje brez 620 milijonov letne izgube pri vagonih, ki jih imamo najete in ki jih ne izrabljamo. Glavni vzrok temu nedostatku je nestrokovna uprava, ker vse sposobno uslužbenstvo zaradi slabih plač beži od železnice, deloma pa tudi carinski postopek. To je en primer. Prav te dni smo pa čitali v listih kratko vest, da je Pašičev sin kupil v Rimu 200.000 vojaških oblek. Nam se nič kaj verjetno ne zdi, da bi Pašičev sin rabil vojaške obleke zase ali pa za svoje ljudi. Prav gotovo mu je bil namenjen lep zaslužek za — dobavo. Namesto da bi država sama naročila uniforme, se obrača na prekupca, ker ima sama menda preveč denarja.

Druga interesantna vestica, in sicer tudi prav kratka, je bila, da je

Celjsko državno cinkarno prevzela Slavenska banka. Dve tretjini deležev prevzamejo zasebni delničarji, eno tretjino pa obdrži država.

Mi smo že pred par meseci poročali o tej nameri in tako gospodarstvo pošteno grajali. Takrat so demokratski listi tajili, da bi se kaj takega nameravalo. Sedaj je kupčija izvršena. Država je prodala tudi Celjsko cinkarno in tako gre podjetje za podjetjem, rudnik za rudnikom, gozd za gozdom v roke špekulantov in bankirjev, država pa bo ostala nazadnje brez lastnih podjetij, brez lastnega gospodarstva, ki bi lahko mnogo koristilo narodnemu gospodarstvu.

Pri vsem tem je pa značilno zlasti tudi to, da delajo kupčije ljudje, ki stoje blizu vladnih mož, če že ne vladni možje sami.

Prav nič se torej ne čudimo, da se upira vsa javnost proti sedanjemu režimu, proti takemu sistemu vladanja v škodo celotne države, ker je tako mnogo primerov, v katerih se gospodari naravnost v roke bankam in kapitalistom ob podpori ali pa toleranci mož, ki bi morali čuvati kot buržuji v prvi vrsti državne interese.

In kdor še trdi, da ta režim ni slab, ta mora biti gluh in slep.

Če pomislimo, kako ogromne vsote narodnega imetja je že šlo za bagatelo in ob ogromnih zaslužkih v roke domačih in tujih kapitalistov v zadnjih dveh letih, nas obide zona in nehoti se vprašamo: Kam plovevmo? Kam, če ustvarjamo s prekomernimi dobički peščico domačih in

lomiloščen, a l. 1898. zopet vržen v ječo, kjer je dne 23. januarja 1899. končno izdihnil svojo mučeniško dušo.

V. Pelagić ni bil nikak teoretik, niti zavesten socialist v današnjem pomenu besede, ker mu je za to nedostajalo socialistične izobrazbe, temveč zgolj neumen propagator ter neustrašen borec za ljudske pravice in kot tak je neizmerno koristil tudi srbskemu socialističnemu gibanju. Vse širše in globlje socialistično obzorje je imel J. a. s. a. P. r. o. d. a. n. o. v. i. ć, sedanjí voditelj srbske republikanske stranke. Tudi on se je pridružil socialističnemu gibanju še v dijaških letih, napisal lepo študijo o Sv. Markoviču in njegovem delu, pridno sedeloval pri socialističnem listu „Narodna Misao“ ter se udeleževal dela v delavskih in obrtniških organizacijah. Želja po intenzivnejšem političnem udejstvovanju ga je pa polagoma privedla v stranko radikalne demokracije, potom katere je postal tudi minister in v tej lastnosti je ustvaril ter vključil največjemu odporu od strani reakcionarcev uzakonil tudi takozvani „Zakon o radnjama“, ki predstavlja prvi, čeprav še zelo primitivni začetek socialne zakonodaje. Žal je ostal pretežni del teh edinih določb srbske socialne zakonodaje vedno le na papirju.

(Dalje prihodnjič.)

tujih bank in kapitalistov, narod pa izjemamo in spravljamo v odvisnost internacionalne plutokracije. Kam?

POLITIČNI PREGLED.

Napetost med mladino in starimi demokrati se poostruje. Mladi demokrati v svojem glasilu „Jutro“ venomer izživajo stare, češ, da so krivi nasprotstev, ki so nastala. Mladi demokrati so imeli v soboto zaupniški sestanek (svoj seveda), kjer se je ploskalo in vse odobraval. Pod vtiskom tega sestanka si je „Jutro“ zopet privoščilo dr. Ravniharja ter mu očitalo nekdanje grehe, ki so mu jih demokrati že zdavnaj odpustili. Dr. Ravnihar pravi, da se je uprl ne-discipliniranosti in korupciji ter da je prav ravnal. Ker „Jutro“ imenuje njegovo ravnanje „neznačajnost in pustolovščino“, bo dr. Ravnihar iskal zadoščenja — menda pri sodišču. Ti dogodki demokratov ne vodijo k sporazumu. Dr. Ravnihar obeta, da bo še jasneje govoril! Torej, „Jutrovci“, zdaj pa molčite!

Značilni potezi demokratskega zbora v Belgradu sta le dve. Za Pribičeviča so se zavzemali slovenski in hrvaški demokrati, za Davidoviča pa srbski, to je ena; druga pa je ta, da se je demokratski kongres, da se izogne osebnemu boju, izrekel za sodelovanje s Hrvati. Koliko iskrena je bila ta izjava, bomo pa že še imeli priliko videti.

Radič se je izpreobrnil? Radičeva stranka se je pričela krhati v notranjosti, kakor se to rado godi v vsaki stranki, ki dela z demagogijo in brez trdnih načel. Kakor nalašč je prišla Kumanovska slavnost, o kateri se Radič simpatično izraža na povabilo, da se je udeležil. Nič več tudi ne fantazira o abstinenci v narodni skupščini. Zbližal se je z blokaši in že govori, da bi celo v vlado šel, če bi bila volitvena vlada. Z zemljoradniki upa Radič takoj delati, z demokrati, razen s Pribičevičem, bi se zedinil v štiriindvajsetih urah, z radikali, ker zahtevajo samo „Veliko Srbijo“, pa v enem tednu. Iz Radičevih izjav se razvidi, prvič, da ni tako hud opozicionalec ali republikanec, kakor se je kazal, drugič, da je tudi napredaj za primerno ceno političnega vpliva, po katerem Radič silno hrepeni in bazira tudi njegova politika na metodi, ki ne dokazuje posebne resnosti, pač pa vrlo mnogo ambicioznosti sloneče na sfanatiziranih množicah naroda. Verujemo, da bo Radič reakciji, ki je na pohodu, še vrlo dobro služil, kar je absolutno zakrivil sedanji teroristični režim s svojimi metodami v politiki in gospodarstvu. Našejanje se je, da pride Radič v narodno skupščino, če bo vlada prebolela sedanjo krizo; če pa ne, pa ne bo treba, ker je prav mogoče, da se narodna skupščina razpusti ter izvedejo nove volitve. Za sedanjo vlado je ta pot najboljša, ker siquer ne bo dolgo krmarila te države. Prevelik je razdor v demokratski stranki, pa tudi v radikalni stranki imajo več struj, zlasti pa opozicijo proti koaliciji z demokrati.

Muslimanski poslanci, ki so bili poslednj deloma v demokratski in deloma v radikalni stranki, so izstopili iz obeh strank in ustanovili samostojno južno-srbsko muslimansko stranko.

Orientsko vprašanje. Glede orientskega vprašanja, to je vprašanja Turčije in Grčije v ožjem smislu, se je vršila v Mudaniji v Mali Aziji konferenca, ki je ustavila prodiranje Turkov, vendar pa ni uredila vprašanja končno. Razmere so se znatno poostrele. Nikakor pa ne bi bil bojni konflikt vseh Angliji in tudi Franciji ne, zato sta svetovali Grčiji, da naj se vda, naj pusti Turkom tudi Tracijo, ker bodo Turki nedvomno zahtevali vzhodni del Tracije in Carigrad, ki je odprto vprašanje; res pa je, da ves muslimanski svet gleda na Stambul z zaupanjem, ter bo prej ali slej zopet tam sedež visoke Porte. Imelo bo nad Carigradom protektorat Društvo narodov, toda s tem je že uglasjena pot do Carigrada Turkom. Turki si pridno iščejo zaveznike. Z Rusijo imajo že dogovor, Bul-

Nikamor drugam, kakor v grozno sužnost kapitalizma gre narod in država kot taka.

gari se približujejo in je Bulgarija k temu zblizanju prisiljena, ker jo jugoslovanska zunanja politika vedno odklanja. Bulgarija je odrezana od vsega sveta, zato išče prijateljstva s Turčijo, ki ji utegne olajšati dostop do morja. Vprašanje morske ožine pri Carigradu se reši mednarodno, ker so se za to stvar začeli zanimati tudi Amerikanci. S tem je stopilo oriensko vprašanje v akuten stadij in ostala velika antanta bo vesela, če se vprašnje reši mirnim potom kolikor mogoče v prid Anglije, Francije in Amerike. Konferenca v Mudaniji je odredila zasedbo Tracije po žandarmeriji. Na novi konferenci, ki se bo najbrže vršila zopet v Mudaniji, hoče ineti tudi Rusija dostop.

Zadevo princa Jurija bo najbrže rešila ta vlada v zmislu navodil kronskega sveta. Potem pa lahko demisionira.

Julijsko Benečijo razdele Italijani v dve pokrajini. Eno bo tvorila Istra z glavnim mestom Trstom, drugo pa gorenje Primorsko in dele bivše Kranjske z glavnim mestom Gorico.

Fašisti so drzni. Vodja fašistov Mussolini je brzojavno zahteval v Rimu, da se drugi rok avstrijskega posojila ne plača Avstriji, ker avstrijsko časopisje napada Italijo (namreč fašiste zaradi napad v Bolcanu). Kakor je videti, bodo fašisti kmalu zvedli Italijo do absurdnosti s svojim razkrajalnim delovanjem. Groze tudi z republiko.

Italijanska vlada je kapitulirala pred fašisti. Sklenila je, da ne bo ničesar več ukrenila proti fašistom. Mussolini je zagrozil, da se uvede na Kapitolu nov režim preko parlamenta in vlade — režim fašistovske vojaške diktature. Od tedaj je sicer že preteklo nekaj mesecev. Mirni so bili zaradi zunanje politike, ki bi utegnila škodovati Italiji. Danes zopet dvigalo glavo. Vlada skuša združiti liberalce in Salandrove demokrate. Parlament skliče menda 8. novembra, kjer bo najbrže prišlo do nezaupnice vladi in razpusta parlamenta.

Pogajanja med Italijo in Čehoslovaško se nadaljujejo med ministroma Facta in dr. Benešem. Italija se vsekakor hoče približati mali antanti. Vladinovsko jugoslovansko časopisje pozdravlja zblizavanje, češ, da se s tem bolj varujejo interesi v Orientu. Nam se pa zdi, da Italija potrebuje pomoči in išče priliko, da prepreči, da se srednja Evropa gospodarsko ne veže brez nje.

Razkol v italijanski socialistični stranki. V torek teden je nastal v socialistični stranki razkol. Poročali smo že, da sta bili v italijanski socialistični stranki dve močni struji, ki sta se že v parlamentu razločevali v svoji taktiki. Fašisti so v Italiji uničili mnogo delavskih organizacij, razdejali mnogo delavskih domov ter končno še ob splošni protestni stavki zahtevali kaznovanje železniških in poštinskih uslužbencev, čemur je vlada tudi ustregla. Strokovne organizacije so zahtevale od parlamentarcev, da morajo izsiliti odredbe proti fašistom, ker jih je v parlamentu 174 ter lahko sestavijo z ljudsko stranko (klerikalno) vlado, ki bo napravila konec fašistovskim razbojništvom. To je bil prvi povod, da je stopilo vprašanje taktike v parlamentarni frakciji v akuten stadij. Del poslancev je bil za vsakršno taktiko, del pa proti sodelovanju v vladi. Kolaboracioniste (to so revizionisti) vodi Turatti, maksimaliste, ki nočejo nič slišati o revizionistični taktiki, pa Serrati. Turatti-Trevesovi kolaboracionisti štejejo okoli petdeset poslancev, pridruži pa se jim najbrže še Ferrijeva skupina, eventualno tudi Bonomijeva. Maksimalistično skupina je preglasovala kolaboracioniste. Razkol, ki je nastal v stranki, pomeni pravzaprav toliko, kot boj med Moskvo in Amsterdamom ne glede na spor. Takih bojov, dasi so neprijetni, poznamo v Italiji že več.

Avstrija, nje pomoč in kontrola. Zveza narodov je zagotovila Avstriji posojilo, toda zahteva obenem tudi kontrolo. V svetovni zgodovini, pravi „Arbeiterzeitung“, se kaj takega ni zgodilo. Za civilizirano državo je to sramota, ki je niti v kolonijah ali raznim deželam in pokrajinam brez stanovitne državne oblike in brez civilizacije niso nikdar diktirali. Prelat je po mnenju „A. Z.“ prodal kulturno visoko stoječ narod ter napravil nad njim veleizdajstvo. — V „Neue Freie Presse“ priobčuje tudi bivši italijanski minister Nitti članek, v katerem dokazuje, da je rešitev Srednje Evrope mogoča še na drug način. Vojni dolgovi so ogromni. Nemčija ima plačati 350 bilijonov (zlatih), pa še dveh ne more. Sanacija bi se izvedla lažje in manj občutno za prizadete dežele in sigurneje za upnike, če bi se na primer nasledstvene države avstroogrške monarhije združile v carinsko unijo. Obsežne dežele prejšnje monarhije, s pristaniščema Trstom in Reko, imajo razvito industrijo in mnogo surovin, ki omogočajo razvito gospodarstvo. V takih razmerah pa, kakršne so danes, je gospodarski razvoj nemogoč. Stališče, ki ga zagovarja Nitti, smo socialisti naglašali že po prevratu in naš list je o tem vprašanju nedavno pisal. Kakor je pa iz koncesij Avstriji razvidno, „zmagovalci“ o pametni rešitvi nočejo ničesar slišati, ker hočejo Evropo zasuzniti.

Petdesetletnica češkoslovaške socialne demokracije. Na Češkem je socialnodemokratična stranka med najmočnejšimi. Tam je veliko industrije, razvit kapitalizem, sploh dani vsi pogoji, da se delavski pokret krepko razvija in vzdržuje, kjer je delavnost in izvedena delitev dela, kar je predvsem prednost češkega proletarijata. Tudi v čehoslovaški stranki imajo več struj, toda te struje delajo v prvi vrsti ter se ne spuščajo v osebne boje kakor je to običaj tam, kjer ni ideje ter vlada omejenost. V celi češkoslovaški republiki ima stranka 2680 krajevnih organizacij ter 191.184 članov in 18.900 članic. Ima pa stranka še 250 mladinskih organizacij, ki štejejo nad

10.000 članov in članic. Stranka ima 40 političnih listov, med njimi pet dnevnikov. Izhajata tudi dva mladinska lista ter nekaj znanstvenih revij. Delavskih telovadnih enot imajo blizu 900 ter nad 100.000 članov. Strokovne organizacije štejejo 822.561 članov, ki so razdeljeni na 53 strokovnih zvez in na 4565 krajevnih skupin. Enako krepko kakor je politično in strokovno gibanje, je tudi zadružno. Leta 1921. so imeli v 513 konsumnih društvih 549.696 članov, 231 produktivnih zadrug, 91 društev delavskih domov, 222 stavbnih zadrug, 257 poljedelskih društev ter 11 denarnih zavodov. Čehi imajo tudi svojo dosmrtno zavarovalnico. — Pri volitvah leta 1920. v parlament so dobili socialni demokrati 1.590.284 glasov, to je več nego eno četrtino vseh glasov. Županov imajo v mestih in vaseh okoli 2000. Gibanje češkega proletarijata bi pač moralo biti vzor vsem, ki ne upoštevajo moči ideje, delitve dela in kulturnega dela in ki se valjajo po blatu škrtastih klepetulj.

Nova češko-slovaška vlada. Predsednik vlade: Švehla (agrarec), minister za narodno brambo: Udržal (agrarec), za notranje: Malypetr (agrarec), za kmetijstvo: dr. Hodža (slovaški agrarec), za zunanje: dr. Beneš (nestrankar), dr. Kaly (Slovak), za finance: dr. Rašni narodni demokrat, za trgovino: Vlad. Novak (narodni demokrat), za justico: dr. Dolansky (ljudska stranka), za železnice: dr. Stribny (narodni sociallec), za pošto Tučny (narodni sociallec), za prehrano: dr. Franke (narodni sociallec), za šolstvo: Bechyne (socialni demokrat), za socialno skrbstvo: Habrman (socialni demokrat), za javna dela: Srba (socialni demokrat), minister za unifikacijo: Marković (slovaški socialni demokrat).

Vohunska afera na Češkem. V Vratislavi so aretirali večje število častnikov, ki so bili zapleteni v zaroto(?).

Volitev predsednika nemške republike je določena na dan 23. decembra t.l.

Turški sultan je odstopil. Vlada je demisijsko sprejela.

DNEVNE VESTI.

Vse cenjene naročnike in prijatelje vljudo vabimo, da čimprej obnove naročnino. — Tu pa tam nam tudi prihajajo pritožbe, da odjemalci ne dobe posameznih števil. V takem primeru se napiše listek z besedilom: Reklamiram št. ... „Zarje“, se vtakne listek v kuvert ter napiše na vrhu „Reklamacija“ ter naslov: Uprava „Zarje“ v Ljubljani. — Reklamacije so poštine proste. Obenem pa prosimo, da sodrugi razširjajo „Zarjo“ med znanci in prijatelji.

Poslanci, pozor! Glavni partijski odbor nam brzojavno poroča, da naj sodrugi poslanci pridejo najkasneje do 16. oktobra v Beograd.

Minister za socialno politiko in Delniška tiskarna. Ljubljanska delniška tiskarna, ki je po posrečeni kupčiji prišla v roke ljubljanskega mladodemokr. generalnega štaba, se solnči v vladni milosti, izbornu uspeva in dela dobre zaslužke. To je tudi pravilno upošteval stanovanjski senat II. stopnje in ji je naložil, da mora zidati stanovanja za svoje uslužbence. Odlok je postal pravomočen in bi Delniška tiskarna morala začeti z zidanjem. Tu je pa vmes posegla zakonodajna oblast in je minister za socialno politiko izdal naredbo, s katero je sistiral veljaven zakon, namreč dotični člen stanovanjske uredbe, in je ukazal, da se ne sme nobenega milijonarja več siliti k zidanju in tudi tistih podjetij ne, ki se jim je to že pravomočno naložilo. Ne samo Delniška tiskarna, temveč vsi milijonarji se sedaj lahko oddahnejo. Tako izgleda naša socialna politika. Zato tudi nikdo ne verjame komediji, ki jo uganjata demokratska stranka in „Jutro“ s svojim „socialno-političnim“ kurzumom.

Za pomočnika ministra za socialno politiko je bil imenovan duhovnik Janko Jovan. Jovan je bil že v

Ljubljani zaposlen s prehrano in se mnogo bavi z zadružništvom.

Klerikalni pomočnik ministra Žerjava. Znano je, da minister Žerjav z veliko vehemenco pobija klerikalnega zmaja. Kako pristen je njegov boj klerikalizmu, dokazuje dejstvo, da je imenoval za svojega pomočnika celo katoliškega duhovnika g. Janka Jovana. Ljubljanskim demokratom, ki se nad tem škandalizirajo, moramo razodeti, da je g. Jovan interesen in celo poslovođa ljubljanskega „Žitnega zavoda“, družbe z omejeno zavezo, ki je nezakonsko dete Praprotnikove in ljubljanske klerikalne banke. Žitni zavod je sploh kapitel zase in bo treba o priiliki nekoliko posvetiti v tajnosti njegovega spočetja in rojstva in njegove alimentacije. Za danes ugotavljamo samo, da ni primerno, ako poslovođa tako izrazito pridobitnega velepodjetja, kakor je Žitni zavod, obenem opravlja tako važno javno funkcijo, kakor je pomočnik ministra za socialno politiko.

Namigavanja, da se volitve v ljubljanski občinski svet odgode, se nam ne zde nič kaj verjetna. Stranke so se menda že orientirale glede prihodnjih volitev, zakaj jih torej še begati? Z novimi volitvami sicer ne bo popravljena krivica, ki je bila naperjena v prvi vrsti proti narodnim socialcem, ker ti hočejo demokrate podpreti, čeprav so jih zadnje leto psovali kakor lutke.

Cene pač padajo nekoliko, toda padanje cen je sumljivo. Posebno hvalo pojo za ta gospodarski preokret g. Plavšiču, ki je udeležen na gospodarskih podjetjih. Zanimivo je, da konkurenca prihaja od zunaj, domači pridelki, v katere so špekulanti in banke založile svoj denar, se zaradi slabih prometnih razmer ne more spraviti v promet. Kapital hočejo banke obrestovati, zato pa še ni pri-

čakovati, da bi cene trajno ali celo znatno padle. Zdi se nam, da si pri tej spekulaciji stojita v boju dve skupini bank, ki sta pričeli s konkurenco. Zaradi tega smo mnenja, da je pojav le sporadičen, ki s pobotanjem bank tudi mine.

Značilno. Zaradi površne cenitve letošnjega pridelka so uvozili precejšnje množine moke iz Romunije, Amerike in Fancije. Uvažali so tudi druge poljske pridelke. Domače mline so pa zaprli. Sedaj pa imajo okoli 200.000 vagonov žita, ki bi ga radi izvozili. Blaga pa ne dajo na trg, marveč čakajo, da bo ugodnejša prilika, blago dražje, oziroma, da naša valuta zopet pade. Takrat bo pa zopet lepa kupčija. To nam samo dokazuje na eni strani nesmotreno gospodarstvo, na drugi strani pa, da cene ne padajo, ker uživajo kartelisti in banke protekcijo.

Nameščenci Mestne hranilnice ljubljanske so se pritožili proti odloku pokrajinske vlade, s katerim se je sistiral sklep upravnega odbora hranilnice, da se nameščencem zvišajo plače. Ta sklep upravnega odbora je potrdil tudi razpuščen občinski svet. Ministrstvo za trgovino je odlok vlade razveljavilo, tako da stopijo sklepi upravnega odbora in razpuščenega občinskega sveta v veljavo.

Obletnica koroškega plebiscita, o katerem se je mnogo očitale krivcem in nekrivcem, je bila dne 10. tega meseca. V ljubljanski univniški dvorani so priredili ta večer manifestacijsko zborovanje.

Kongres jugoslovanskih arheologov se je vršil ta teden v Belgradu. Na kongresu sta bila iz Ljubljane dr. Izidor Cankar in dr. Mantuani. Udeležniki so potovali tudi po notranjosti države v svrhu ogledovanja.

Oblastne inšpekcije dela. Ozemlje Jugoslavije se deli na 10 oblasti inšpekcije dela. Sedeži in oblasti posameznih inšpekcij so: Ljubljana, Maribor, Zagreb, Osijek, Banjaluka, Sarajevo, Split, Niš, Beograd in Novi Sad.

Uživanje pokojnin v inozemstvu je brez posebnega dovoljenja finančnega ministra nedopustno, ne glede na to, ali je prejemnik že pred preobratom živel na ozemlju, ki je sedaj za nas inozemstvo, ali se je šele pozneje preselil tja. Delegacija ministrstva financ nas uradno obvešča, da morajo vse stranke, ki še nimajo tega dovoljenja, brez odlašanja prositi zanj, sicer jim bo daljnje izplačevanje mirovine ustavljeno — vsem brez izjeme. O tem naj tuzemski svojci in pooblaščenici obvestijo v inozemstvu bivajoče umirovljenke. Prošnja se vložijo, če je umirovljenec že v inozemstvu, pri kompetentnem poslanstvu, če pa šele namerava iti v inozemstvo, pa pri delegaciji ministrstva financ. Prošnjo je treba natančno utemeljiti in ji priložiti dokaz o našem državljanstvu, mirovinski dekret in dokazilo, da je stranka za prebivanje v inozemstvu opravičena. Vsak drugačni postopek bo stvar samo zavlekel. Ako delegacija ministrstva financ ne prejme do konca tekočega leta obvestila finančnega ministrstva, da je uživanje mirovine v inozemstvu dovoljeno, bo izplačevanje mirovine ustavljeno. Zato naj vsak pohiti.

Tržaški fašisti so v ponedeljek zasedli tržaško okrajno bolniško blagajno ter niso pustili nikogar, razen višjega kontrolorja v urad. Posloval je edino ambulatorij. Radovedni smo, kaj poreče k temu nasilju tržaški proletarijat. Oblast je vzela v ponedeljek ta dogodek samo na znanje. S tem pač le dokazuje svojo slabost.

Železničar Milnar Ignacij je bil star 64 let, vpokojen ter je prejemal okoli 200 K mesečne pokojnine. Iz obupa se je vrgel pod železnico na progi Zagorje-Sava. Vlak mu je odrezal glavo in roke. To je samo en dokaz socialne bede, pa jih imamo tisoče, ki se jim enako godi in je le čuda, da ljudje trpe. In kdo se briga za siromake? — Ni časa, ni pare zanje!

Gustav Tönnies umrl. V Ljubljani je umrl v nedeljo dne 8. t. m. inženir in stavbenik Gustav Tönnies. Mož je bil posebna narava, ki je občeval z delavstvom v svojem podjetju prav po domače, trd pa je bil glede plačevanja boljših mezd. S svojo izredno spretnostjo je onemogočil mnogokrat delavske zahteve. Sicer je pa bil mož v občevanju koncilijanten.

Uradne ure na poštah v Sloveniji se od 16. oktobra 1922 do 31. marca skrajšajo pri poštah uradih z brzojavom na 6, oziroma 5 ur, pri manjših uradih pa na 4 ure. Ta omejitev se uvede zaradi težav pri nabavi kuriva in razsvetljave.

Upravnik topčiderske ekonomije pri Belgradu se je obstrlel. Uradništvo je izvrševalo manipulacije, ki so oškodovale državo za okoli tri milijone kron. Kontrola je zasledila malverzacije in upravnik, da ne bi bil aretiran, se je ustrelil s svojo lovsko puško. To gospodarstvo v Topčideru je ožigosal prvi v narodni skupščini socialistični klub. — Upravnik najbrže ozdravi.

Socialni vestnik.

Ljubljanski čevljarji se nahajajo v mezdnem gibanju. Na to opozarjamo zunanje čevljarske pomočnike.

Rudarska stavka na Češkem. V ostravsko-korvijskih revirih je po daljših pogajanjih stopilo v stavko okoli 44.000 rudarjev. Ako se do 16. t. m. ne doseže sporazum med podjetniki in delavstvom, stopijo rudarji v Češkoslovaški republikli v splošno stavko.

Angleške strokovne organizacije so imele nedavno svoj 54. strokovni kongres v Southportu. Leta 1921. so štejele strokovne organizacije na Angleškem 6.416.510 članov, na letošnjem kongresu je pa bilo zastopanih 5.127.308 članov. To nazadovanje je posledica grozovite gospodarske krize, pod katero trpi ves svet ter je zlati tudi trpela domovina industrije Anglija. Delavstvo se ni moglo niti upirati znižavanju plač, ki je znašalo, kakor je povedal predsednik kongresa G. R. Walker po 10 do 20 milijonov funtov šterlingov na teden. Število nezaposlenih pa še danes vedno narašča, kar pomnožuje rezervno armado, ki pritiska zaradi bede na plače. Padec števila članov pa ne pomeni kritičnega nazadovanja. Če primerjamo naraščanje števila članov od leta 1885. pa do letos, vidimo, da padec števila, čeprav je velik, na moč strokovnih organizacij ne more vplivati. Leta 1885. so imele strokovne organizacije 580.976 članov, 1915. že 2.682.357, 1916. leta 4.532.085, 1919. 5.283.676, 1920. leta 6.505.482, 1921. 6.416.510 in 1922. leta 5.127.308. Število članov je torej še vedno enkrat večje kakor je bilo med vojno leta 1915. Seveda z najvišjim številom članstvo leta 1920. ni dosežen vrhunec. V Angliji je nad petnajst milijonov mezdnih delavcev in samo teh, ki spadajo v delavsko-zavarovalni zakon ter tvorijo pravzaprav industrijski proletarijat, je nad dvanajst milijonov. Boj angleškega proletarijata je zaradi tega, ker je nad polovica proletarijata neorganiziranega, silno težak. Del delavstva je tudi združenega v starih celovskih organizacijah, ki moderni delavski pokret silno ovirajo. Na kongresu se je predlagal odbor 32 delegatov, ki ima nalogo izvesti centralizacijo strokovnih organizacij, ki pa ni bil sprejet, kar dokazuje, da prevladuje v angleških strokovnih organizacijah še vedno individualistično pojmovanje gospodarstva, ter da organizacije niti težke krize v boju niso prepričale o potrebi centralizacije. Nasprotno pa se je na kongresu opazalo spoznavanje, da so težke gospodarske razmere delavstva posledica kapitalistične gospodarske politike ter da ne morejo nastati drugačne razmere, dokler se država ne izpremeni v državo delavcev. Preokret k politiki je pomemben. In v parlamentu tudi res dobivajo organizacije delavcev vedno več zastopnikov.

Vestnik „Svobode“.

Sportni klub „Svoboda“ - Ljubljana priredi v nedeljo dne 15. t. m. ob 15. uri na igrišču S. K. Primorje prijateljsko nogometno tekmo z sportnim klubom „Svoboda-Celje“. — Predprodaja vstopnic v tajništvo „Svobode“, Židovska ul. 1, in v vseh prodajalnah Kons. društva za Slovenijo v Ljubljani, Glincih in Rožni dolini. Prijatelji delavskega sporta se gajte prido po vstopnicah!

Pevski odsek splošne delavske izobraževalne zveze „Svoboda“ v Trzinu začne dne 18. oktobra t. l. zopet pod vodstvom sodruga Lajovca z rednimi pevskimi vajami. Prva pevska vaja bode v četrtek dne 18. oktobra t. l. in sicer od pol 8. do pol 9. ure zvečer za ženske od pol 9. do pol 10. ure za moške. Nadaljne pevske vaje bodo potem vsak četrtek po označenem redu. Vsi člani in članice „Svobode“ kakor tudi vsi drugi, kateri imate veselje do petja, se vabite, da pristopite k pevskemu odseku in se vaj redno udeležujete. Član „Svobode“ postane lahko vsak proti mesečni članarini Din 1.— Pristop lahko javi vsak dan zvečer od 7. ure dalje v dvorani „Delavskega doma“ ali pa pri prvi skušnji v pevski sobi nasproti dvorane v pritličju. Vsak član „Svobode“ deluje lahko pri vseh odsekih brez posebne članarine. „Svoboda“ ima dosedaj: telovadni, pevski in dramatični odsek, kateri vsi redno delujejo. — Naprej po začrtani poti do cilja! — Odbor „Svobode“, Trzin.

Strokovne organizacije in politika.

Veljavni zakoni pravijo, da se strokovne organizacije ne smejo baviti s politiko. Ta določba je nezmišljena, ker je pač tudi gospodarsko vprašanje, socialni položaj posledica politike, torej direktno v zvezi s političnim življenjem. Ta določba zakona je čisto navadni nagobčnik za delavske sloje, ki so ga iztuhali kapitalisti po državah, v katerih dominira kapitalizem.

Naše stališče je torej, da sta politični in strokovni pokret razrednega proletarijata bistveno eno in isto. Pravimo bistveno. S tem pa še ni rečeno, da je vsaka politična demagogija že tudi taka zadeva, za katero naj bi se strokovne organizacije zavzemale. Demagogije je dandanes dovolj, tega ne more nihče tajiti. In demagogija je tudi, če kdo natvezi tej ali oni organizaciji to ali ono valuto, to ali ono vprašanje o socialnih reformah, ki je že davno praktično preizkušeno in po zdravem razumu neizvedljivo. Demagogija je, če se obljublja nemogoče stvari itd. Taka politika in pa politika osebne gonje ne spada v strokovne organizacije.

V praksi je že nešteto dokazano, da uganjajo demagogijo večina ljudje, ki v srcu in duši nimajo prepričanja ali ne primerne znanstvene in duševne izobrazbe. Prepričan organizator ne potrebuje demagogije, prepričan in iskren organizator dela s svojim prepričanjem in se zaveda, da je izboljšanje položaja odvisno le od boja, od zavesti proletarijata samega. Prepričan zaupnik organizacij to jasno pove in se ne lovi za demagogičnimi gestami, ne stavi demagogičnih zahtev s tem namenom, da vara svoje lastne sodruge.

Ako razvija socialne probleme, jih pojasni, utemelji ter objektivno pove, kakšen namen imajo, kaj je mogoče in zakaj se to ali ono zahteva.

Drugače pa delajo samo demagogi, dokler jih proletarijat sam ne obsodi.

Gospodinje, ki kupujete **testenine**, **makarone** zahtevajte samo

PEKATETE

Testenine tudi same makarone iz staroznane tovarne
ŽNIDARŠIČ & VALENČIČ, Hirska Bistrica. Dobe se povsod.
— Zaloga Bunc in drug, Ljubljana, Celje, Maribor. —

Glasevi naših prijateljev.

Predlog za strankin zbor S. S. J. dne 6. in 7. junija -922. (Satira.) V „Napreju“ št. 212 z dne 21. septembra v letu Kristusovem 1922 je nekdo napisal v članku „Sodrug Etbin Kristan“ med drugimi tudi sledečo kološalno neumnost: „... Prav žal nam je, da je sodrug Etbin Kristan prezrl med smetmi tudi zarodek, iz katerega se raste bodoča boljša družba! Pa se bomo potolažili, ker vemo, da ga bo kmalu spoznal — kajti ta zarodek raste čudovito bujno. ... Ta zarodek se imenuje: organizacija!“ — Z ozirom na to monumentalno trditve smatram za potrebno, da se § 6. pokrajinskega strankinega organizacijskega pravilnika izpremeni tako-le: 1. Pravi člani so tisti sodrugi, ki so že najmanj tristo let (do sedaj tri leta) organizirani itd. 2. Novi člani so tisti, ki so že sto let, ne pa še tristo let organizirani (do sedaj eno, oziroma tri leta) itd. 3. Poskusni člani so tisti, ki še niso sto let (do sedaj eno leto) organizirani itd. Ker se bodo nekterim sodrugom zdale navedene „etape“ gotovo predolge, hočem svoj predlog na kratko utemeljiti: Če mi še spoznal organizacije sodrug Etbin Kristan, ki dela za socializem in stranko nad četrstoletja, je jasno, da potrebujejo drugi zemljani sto do tristo let, da postanejo poskusni, novi in pravi člani stranke. Moj predlog se mi zdi tudi zato važen, ker bo imela stranka časa premočiti strankine funkcije. Če je kdo, ki je glede tega predloga v dvomu, naj se informira pri tistem, ki je sodrug E. K. v „Napreju“ tako neusmiljeno živega seciral. N. I.

Mariborska konferenca bode. Ves žolč je zli „Naprej“ od četrtka na mariborske sodruge po svoji nizkotni navadi in ne upoštevajoč logiko, dostojnost in resnost. Če generalni tajnik hvali sam sebe, s tem še ni rečeno, da zasluži hvalo, pač pa ve vsak razumen čitatelj, da ima generalni tajnik namen oblatiti vse sodruge, ki imajo svoj razum in svoje mnenje povedo. To pa dela zaradi tega, da bi sam bolj svetil kot zvezda vodnica. Mariborski sodrugi so tuji po njegovem mnenju. Ali ni taka povest za socialisto podlo računanje z instinkti, češ, le dajte ga, pri tepenec je. Čeprav smo proletarci dolžni vzgajati proletarsko solidarnost. In tako dalje! Če bi hoteli povedati vse konfuzije, ki so v navedeni številki „Napreja“, bi morebiti imeli premalo prostora. Zato rajši pustimo, naj pleše kankan.

ZADNJE VESTI.

Občinske volitve v Ljubljani. Kakor čujemo, bo nosilec liste „Jutrovec“ znani šahist dr. Milan Vidmar, liste „Zajedničarjev“ pa dr. Vladimir Ravnihar. „Jutro“ je začelo osebni boj v ljubljanski volilni kampaniji.

Zbor demokratov v Belgradu. Demokratska stranka ostane še cela. V četrtek je bila sprejeta resolucija novo revidirana resolucija, ki povsem jasno izreka zaupnico Davidoviču. Davidovič ostane predsednik stranke ter se mu prepušča svoboda akcije, kar pomeni prikrito nezaupnico Pribičeviću.

Demisijo poda vlada na prihodnji seji narodne skupščine, ki bo morda prve dni prihodnjega tedna, ko končajo tudi radikalci svoje posvetovanje, ki so ga pričeli v četrtek. Gre za izmeno oseb v vladi.

Pošne položnice priložimo nekaterim naročnikom prihodnjič.

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič.

Lastnik Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna

J. Blasnika nasl. v Ljubljani.